

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ОСВІТИ»

код ЄДРПОУ 43296244

НАКАЗ

16.06.2025

Київ

№ 94 - аг

**Про затвердження
програми навчання експертів,
що здійснюють експертизу
навчальної літератури
та навчальних програм,
затверджених наказом
МОН № 759 від 23.05.2025**

На виконання пункту 3 наказу Міністерства освіти і науки України «Про утворення предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп» від 20.11.2024 № 1636 (у редакції від 23.05.2025 № 759), з метою підвищення якості експертизи навчальної літератури та навчальних програм, формування спільного підходу до оцінювання змісту, структури й відповідності освітнім стандартам,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити програму навчання експертів, що здійснюють експертизу навчальної літератури та навчальних програм, що додається.

2. Методисту відділу експертизи навчальної літератури О.МІРОШНИКОВІЙ:

2.1. Надати інформацію про програму навчання експертам експертних комісій та груп, затверджених наказом МОН № 759 від 23.05.2025.

2.2. Забезпечити оформлення сертифікатів для експертів, що успішно завершили курс.

3. Відділу матеріально-технічного забезпечення (Андрій ПАВЛОЩУК) оприлюднити наказ на офіційному вебсайті державної установи «Український інститут розвитку освіти».

4. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Т.в.о. директора

Оксана ФЕДОРЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом державної установи
«Український інститут
розвитку освіти»

№ 94-ар від 16.06 2025 року

Програма навчання членів експертних комісій та експертних груп

Експертиза навчальної літератури: точність, доброчесність, якість

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність:

Ефективне здійснення експертизи навчальної літератури сьогодні вимагає не лише глибокого знання критеріїв якості, а й розуміння всієї складності процесу як узгодженої командної роботи. Саме тому акцент зміщується на взаємодію всіх учасників процедури: експертів, авторських колективів, відповідальних секретарів, фахівців супровідних структур.

На етапі підготовки цієї програми було проведено опитування серед експертів та авторських колективів, яке виявило позитивні зрушення: експерти зазначають, що вчасне та якісне оформлення матеріалів з боку авторів, якісний супровід заявок відповідальними секретарями, чітке виокремлення критеріїв та індикаторів до них, структурування висновків і доброчесна комунікація всередині комісій дозволили досягати якісних і вчасних результатів у циклі експертизи навчальної літератури для 1 -3 та 8 класів.

Разом з тим залишається кілька системних викликів:

- потреба в окресленні чітких орієнтирів до формулювання пропозицій та зауважень експертів;
- потреба у підвищенні обізнаності експертів з вимогами до електронних додатків;
- потреба у підвищенні розуміння ролей і повноважень учасників експертизи;
- потреба у підвищенні знань щодо доброчесного мовлення експертів та інше..

Системного оновлення знань та навичок експертів вимагають і сучасні виклики — від академічного плагіату до інтеграції цифрових ресурсів. Важливими залишаються мовна етика, травмачутливість у контенті, юридична відповідальність експертів, а також чіткість формулювань у їхніх висновках, що мають виконувати функцію спрямування авторів до покращення результату, а не лише констатації неуспіху. Це підхід до експертизи, де йдеться не лише про оцінювання, а про спільну роботу на результат, що впливає на якість освіти українських дітей. Разом з тим, у цьому процесі на особливу увагу заслуговують

випадки, коли окремі об'єкти експертизи потребують не доопрацювання, а повного концептуального перегляду. Йдеться про ситуації, коли виявлено плагіат, відсутність структурованої логіки викладу, порушення вікової доцільності, а також критичні зауваження щодо відповідності державним освітнім стандартам. У таких випадках навчальні матеріали мають бути не просто доопрацьовані, а фактично створені заново — з урахуванням експертних рекомендацій і нових підходів. Лише такий рівень відповідальності дозволить забезпечити учнів якісною літературою, що справді сприяє навчанню.

Цільова аудиторія:

Члени / кандидати у члени експертних комісій та груп, уповноважені ухвалювати рішення щодо надання грифів навчальній літературі та програмам

Обсяг:

15 академічних годин (0,5 кредита ЄКТС)

Форма навчання:

Інституційна (дистанційна, ВШО)

Мета:

Підвищення фахової, етичної та цифрової компетентності експертів для здійснення якісної, обґрунтованої та доброчесної експертизи навчальної літератури.

Завдання:

- Підсилити знання щодо ролей та відповідальності експертів
- Розвинути навички формулювання зауважень, роботи з електронними додатками
- Ознайомити з принципами травмачутливості й доброчесного мовлення.

Компетентності, що вдосконалюються:

аналітична, цифрова.

Очікувані результати:

- Забезпечує ефективну, прозору та узгоджену взаємодію всіх учасників експертного процесу, засновану на розподілі ролей, етичних засадах та дотриманні чітких процедур
- Розпізнає та аналізує шкідливі елементи змісту (зокрема дискримінаційні, травматизуючі, запозичені без належного посилання) і застосовувати гуманітарно-ціннісний підхід в експертизі.
- Надає структурований експертний висновок, узгоджений з критеріями та Порядком

Система та критерії оцінювання результатів навчання слухачів

Оцінювання результатів навчання здійснюється за результатами виконання завдань для проходження підсумкового тесту. Система оцінювання результатів навчання визначається суб'єктом навчання та закладена в програмному забезпеченні до курсу на веб платформі дистанційного навчання «Всеукраїнська школа онлайн» (далі - ВШО). За результатами успішного проходження програми навчання (80 % і більше правильно виконаних завдань, які автоматично опрацьовуються системою) видається сертифікат (автоматично генерується на ВШО). Програма реалізується на ВШО в курсі «Експертиза навчальної літератури: точність, доброчесність, якість». Доступ для зареєстрованих учасників за покликанням

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Назва теми	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Підсумковий тест	Усього
МОДУЛЬ 1. Експертиза — командна робота: ролі, взаємодія та відповідальність усіх учасників Мета: забезпечити ефективну, прозору та узгоджену взаємодію всіх учасників експертного процесу, засновану на розподілі ролей, етичних засадах та дотриманні чітких процедур.					
Тема 1.1. Експертиза — командна робота: ролі, взаємодія та відповідальність усіх учасників	1		1		2
Разом за модулем:	1		1		2
МОДУЛЬ 2. Ціннісні аспекти експертизи змісту Мета: формувати здатність розпізнавати та аналізувати шкідливі елементи змісту (зокрема дискримінаційні, травматизуючі, запозичені без належного посилання) і застосовувати гуманітарно-ціннісний підхід в експертизі.					
Тема 2.1. Травмачутливість: як зменшити ризики для дитини	1				1
Тема 2.2. Плагіат і самоплагіат у навчальній літературі: правова відповідальність, виявлення та дії експерта	1				1
Тема 2.3. «Електронні додатки до навчальної літератури». Підсумки експертизи	1		1		2
Разом за модулем:	3		1		4
МОДУЛЬ 3. Професійний експертний висновок: структура, зміст, мова Мета: сформувати навички структурувати експертний висновок, узгоджувати його з критеріями та Порядком					
Тема 3.1. Структура експертного висновку: чіткість і логіка	1		1		2
Тема 3.2. Як формулювати зауваження: точно, нейтрально, з посиланням. Типові помилки у формулюваннях. Різниця між констатацією і судженням	1		1		2

Тема 3.3. Мова експерта: стиль, доброчесність, нейтральність. Формулювання рішень. Баланс: факт, етика, ясність	1				1
Тема 3.4. Експертуємо модельні навчальні/навчальні програми	1		1		2
Разом за модулем:	4		4		7
Підсумкові заходи:				2	
Усього:	8			2	9

Зміст програми

МОДУЛЬ 1. Експертиза — командна робота: ролі, взаємодія та відповідальність усіх учасників

***Мета:** забезпечити ефективну, прозору та узгоджену взаємодію всіх учасників експертного процесу, засновану на розподілі ролей, етичних засадах та дотриманні чітких процедур.*

Тема 1.1. Експертиза — командна робота: ролі, взаємодія та відповідальність усіх учасників

Ролі ключових учасників експертного процесу — від подання заявки до прийняття остаточного рішення. Злагоджена взаємодія. Дотримання термінів, інструкцій і комунікаційних каналів. Повноваження експертної комісії, колегіальність рішень та етичні стандарти. Алгоритм узгоджених дій у випадках розбіжностей в оцінках і конфліктних ситуаціях.

МОДУЛЬ 2. Ціннісні аспекти експертизи змісту

***Мета:** формувати здатність розпізнавати та аналізувати шкідливі елементи змісту (зокрема дискримінаційні, травматизуючі, запозичені без належного посилання) і застосовувати гуманітарно-ціннісний підхід в експертизі.*

Тема 2.1. Травмочутливість: як зменшити ризики для дитини

Принципи травма-інформованого підходу в оцінюванні навчального контенту. Приклади потенційно травматизуючого змісту. Механізми розпізнавання ризиків. Рекомендації для експерта щодо надання коректних висновків і зауважень.

Тема 2.2. Плагіат і самоплагіат у навчальній літературі: правова відповідальність, виявлення та дії експерта

Плагіат і самоплагіат у навчальних текстах. Відповідальність. Розпізнавати під час експертизи. Нормативні акти та практичні кейси.

Тема 2.3. Електронні додатки до навчальної літератури. Підсумки експертизи

Виклики та знахідки експертизи цифрового контенту. Критерії якості. Педагогічна доцільність. Технічна доступність.

МОДУЛЬ 3. Професійний експертний висновок: структура, зміст, мова

Мета: сформувати навички структурувати експертний висновок, узгоджувати його з критеріями та Порядком.

Тема 3.1. Структура експертного висновку: чіткість і логіка

Структура експертного висновку. Побудова логічної структури висновку. Загальні оцінки та конкретні зауваження. Прикладами добре і слабо структурованих висновків.

Тема 3.2. Як формулювати зауваження: точно, нейтрально, з посиланням.

Типові помилки у формулюваннях. Різниця між констатацією і судженням

Формулювання зауважень грамотно й доброчесно. Аналіз типових помилок, приклади невдалих формулювань і способи їх покращення.

Тема 3.3. Мова експерта: стиль, доброчесність, нейтральність. Формулювання рішень. Баланс: факт, етика, ясність

Професійної комунікації в експертному висновку. Стилiстичнi особливостi: офіційно-діловий стиль, уникнення емоційних чи зневажливих формулювань, забезпечення прозорості рішень і доброчесності висновків.

Тема 3.4. Експертуємо модельні навчальні/навчальні програми

Аналіз освітніх програм. Цілі, результати навчання, узгодження зі Стандартом, відповідність принципам НУШ. Нова структура висновку щодо програм, аналізу типових помилок і варіантів формулювань зауважень.

Література

1. Національний стандарт України ДСТУ 3017-2015 «Видання. Основні види. Терміни та визначення понять». URL: https://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf
2. Про затвердження Вимог до інтерактивного електронного додатка до підручника : наказ Міністерства освіти і науки України від 19.04.2024 № 548. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-24#Text>
3. Про затвердження норми витрат часу на проведення експертизи об'єктів грифування : наказ державної установи «Український інститут розвитку освіти» від 05.12.2024 № 11. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/uied-11-od-05.12.2024.pdf>
4. Про затвердження Положення про електронний підручник : наказ Міністерства освіти і науки України від 02.05.2018 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-18#Text>
5. Про затвердження Порядку забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників : постанова Кабінету Міністрів України від 23.01.2019 № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/41-2019-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження Порядку здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам : наказ Міністерства освіти і науки України від 17.07.2023 № 675. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-23#Text>
7. Про затвердження Порядку конкурсного відбору підручників (крім електронних) та посібників для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників : наказ Міністерства освіти і науки України від 21.09.2021 № 1001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1483-21#Text>
8. Про організацію роботи щодо здійснення експертизи, надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.05.2024 № 667. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-roboty-shchodo-zdiisnennia-ekspertyzy-nadannia-hryfiv-navchalnii-literaturi-ta-navchalnym-prohramam>
9. Про затвердження розрахунку вартості на проведення експертизи об'єктів грифування : наказ державної установи «Український інститут розвитку освіти» від 05.12.2024 № 12. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/uied-12-od-05.12.2024.pdf>
10. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
11. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

12. Про утворення предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп : наказ Міністерства освіти і науки України від 20.11.2024 № 1636. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/21.11.2024.pdf>

13. Про внесення змін до складу предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп: наказ Міністерства освіти і науки України від 23.05.2025 № 759. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2025/06/mon-759-23.05.2025.pdf>